

Knut Peters och den svenska tidegården

Av Pehr Edwall

Knut Peters föddes 1894 i Fjällbacka, son till sedermera kyrkoherden i Rommele Anders Johan Petersson. Efter studier i Uppsala blev han 1916 prästvigd i Göteborg och var i tio år komminister i Västra Tollstad i Linköpings stift, för att 1930 återbördas till hemstiftet som kyrkoherde i Söndrum och Vapnö. Han avled 1950.

Peters studieår i Uppsala sammanföll med en nydaningstid på det kyrkomusikaliska området. Edvard Rodhe hade 1917 gett ut en banbrytande undersökning av musikhandskrifter från reformationstiden. En omfattande forskning kom att inriktas på detta område. Tobias Norlind, Nathanael Fransén, Carl-Allan Moberg och i Finland Olav Schalin kartlade materialet och dess musikhistoriska sammanhang, medan tonsättare som Otto Olsson, John Morén och Richard Norén gav den gregorianska musiken ett nytt rum i 1900-talets kyrkomusik och kyrkosång.

Under sin uppsalatid fängslades Knut Peters av den förste evangeliske ärkebiskopen Laurentius Petri och hans insatser för reformationstidens kyrkosång och gudstjänstliv. Peters studier förde honom fram till att utforska sambandet bakåt mot medeltiden och framåt mot reformationsårhundradets och 1600-talets tidegårdsmaterial. Därmed var Knut Peters livsuppgift utstakad: att lyfta fram detta rika stoff och göra det levande i den nutida svenska kyrkans liturgi.

Medan Peters var präst i V Tollstad lärde han känna Arthur Adell, som samtidigt var kommunist i Stjärnorp. Detta blev grunden till en livslång vänskap och ett livslångt samar-

bete på den gregorianska musikens område. De båda kompletterade varandra på ett lyckligt sätt. Peters var forskaren, Adell den mera praktiskt orienterade uttolkaren. Visserligen var Knut Peters en intensivt musikalisk människa, men han saknade sångröst. Hans hustru Karin, som var organist, bistod honom i hans arbete, och Arthur Adell med sin ljusa tenor gav ljud och ton åt de gamla melodierna.

Med förenade krafter arbetade Peters och Adell ut det första häftet av Evangelisk tidegård, som kom ut 1924. Det omfattade en principiell inledning och tidegudstjänsterna för en söndag med dess helgmål. 1927 och 1933 såg nya upplagor dagens ljus. 1934 kom Veckans tideböner med laudes, sext, vesper och completorium för veckodagar och dessutom matutin, prim och non för söndagar. Detta var ett betydelsefullt framsteg utöver den ringa begynnelsens dag. Boken fann en avsevärd användning - visserligen inte som utgivarna hade hoppats som sjungen utan mest som läst tidebön.

Arbetet gick vidare. 1939 utgavs Svensk tidegård, som även innefattade tidegudstjänster för kyrkoårets speciella sön- och helgdagar. I Den svenska tidegården, 1944, hade materialet kompletterats. En särskild musikupplaga framlades i Svenskt antifonale I, 1949, som innehöll musiken till veckans tideböner. Svenskt antifonale II kom ut 1959, alltså efter Peters bortgång, och återgav tidegårdens kyrkoårsmusik. Därmed förelåg musik till hela den svenska tidegården. Denna har för senare utkommit i flera upplagor, den sjunde 1982.

Det är ett ofantligt arbete som efterhand har burit denna rika frukt; ett arbete som inte bara har krävt överblick av medeltidens och reformationstidens tidegårdsmaterial utan också en fullkomlig akribi i detaljerna och ett vaket sinne för det nutida gudstjänstlivets behov. Peters och Adell ägde dessa förutsättningar. Annars hade detta magnum opus aldrig kunnat ta gestalt.

Peters, vars lärda studier ledde fram till en gedigen teol lic-examen, gav 1930 ut en koncentrerad och uppslagsrik bok om Den gregorianska sången. I den nämner han en rad Pia desideria, fromma önskingar, som man knappast väntar sig skall kunna uppfyllas. Det är intressant att efteråt konstatera, att de flesta av dessa önskemål faktiskt har infriats. Det berodde på flera orsaker, dels den ecklesiologiska forskningen, dels den högkyrkliga väckelsen från 1940-talet och framöver.

1941 stiftade Peters och Adell Laurentius Petri Sällskapet. Detta sällskap har bedrivit kyrkomusikalisk kursverksamhet och gett ut en urkundsserie av äldre kyrkomusikaliska handskrifter och tryck, först Hög- och Bjuråkerhandskrifterna 1942. I serien ingår bl a Missale Lundense, Graduale Arosiense och Breviarium Lincopense. Den sistnämnda utgåvan är Knut Peters verk även om han före sin bortgång endast hann med att ge ut första delen (1950); de övriga sex volymerna ederades av Bengt Strömberg, I Peters och Karl-Erik Wallin.

Knut Peters var en lärd och älskvärd man, vänsäll och humoristiskt ironisk. Men sågs han någon gång förtretad, så var det uti vredesmod. Och han fattade humör när kyrkomusikalisk stil var i farozonen. Det var den enligt hans mening när Koralboken 1937 kom ut, med sitt inslag av anglosachsiska melodier och texter. Albert Runbäck i Båstad och Knut Peters gav därför ut Svensk koralbok på Gleerups förlag. Detta ledde till en het strid mellan biskop Gustaf Aulén och Peters-Runbäck. Konflikten ebbade så småningom ut och Svensk koralbok levde kvar vid sidan av den officiella utan större slitningar. Fast man kan ju förstås undra vad Knut Peters skulle ha tänkt och sagt, om han hade sett den nuvarande psalmboken och koralboken!

Peters artiklar i Svenskt gudstjänstliv handlade ingalunda bara om tidesången utan också om mässmusiken, t ex introitusmomentet, pre-fationer och musiken till Nicaenum. De nya

mässböckerna har i stor utsträckning bevarat den gregorianska traditionen. Den nya introitusserien föreligger sålunda i en ovanligt ren och förebildlig form och det är möjligt att genomföra en svensk högmässa med klassisk gregoriansk musik från den första tonen till den sista. Detta hade knappast varit tänkbart utan Knut Peters och Arthur Adells insatser på den gregorianska sångens område.

Summary

KNUT PETERS AND THE SWEDISH BREVIARY TRADITION

Knut Peters was born in 1894 at Fjällbacka in the diocese of Gothenburg. After studies at the University of Uppsala, he was ordained in Gothenburg in 1916. For ten years he was pastor in the parish of V Tollstad in the diocese of Linköping. In 1930 he became rector of the parishes of Söndrum and Vapnö in the diocese of Gothenburg. He died in 1951.

Peters' years in Uppsala coincided with a renewal in the church music field. Edvard Rodhe had in 1917 published his dissertation on church music manuscripts from the Reformation period in the Church of Sweden. Quite a few research works on the same lines were published, e g by Tobias Norlind, Nathanael Fransén, Carl-Allan Moberg and in Finland Olav Schalin. Composers as Otto Olsson, John Morén, Richard Norén and others gave the Gregorian tunes a new place in the 20th century church music.

Peters' studies were focused upon Laurentius Petri, the first evangelical archbishop of Sweden, and his learned and practical efforts for the liturgical life and the ecclesiastical song in the reformed church of Sweden. Peters started studying the Gregorian music in its medieval context and its function during the Reformation century and onwards in order to make these musical treasures known and used in the liturgical life of today's Church.

As pastor at V Tollstad Peters met Arthur Adell, who was at the time pastor of Stjärnorp, not far from Peters' parish. This was the beginning of a life-long friendship and co-operation. Peters was the learned researcher, Adell the more practical man, both with a deep feeling for the values of Church music and for the need of a renewal of liturgical life and prayer.

Together they edited the first leaflet of "Evangelisk tidegård" in 1924: the Sunday hours. In 1934, "Veckans tideböner" followed: four hours for weekdays, nine for Sundays. The books were rather widely used - less as sung than as said hours.

But the work continued. In 1939, "Svensk tidegård" appeared, containing the hours for the

whole ecclesiastical year, and in the 1944 edition (of Den svenska tidegården) the material was completed. A special music edition was "Svenskt antifonale" I (1949), and II (1959) - but by then Peters was dead.

The above was all an enormous achievement. It requested a general survey of medieval and later material, a painstaking accuracy and a keen sense for the needs of liturgy today. Peters and Adell founded the Laurentius Petri Society which has arranged church music conferences and published a series of old church music manuscripts and prints. The series comprises e g Missale Lundense, Graduale Arosiense and Breviarium Lincopense. The latter edition is a work by Knut Peters, even though he edited but the first volume (in 1950) before he died.

The Laurentius Petri Society also publishes the periodical Svenskt gudstjänstliv, where Knut Peters made important contributions on Breviary and Mass music.

Knut Peters was a friendly and peaceful man, humourous and ironical, but he was roused when sober musical style was in danger. In his opinion this was the case when the new Hymn-book (1937) presented quite a few Anglo-Saxon texts and tunes. He and Albert Runbäck published "Svensk koralbok", which offered a stricter choice of melodies. The official Hymn-Book Commission, heralded by bishop Gustaf Aulén, opposed strongly, and the fight continued for some years until it eventually eased off. One wonders what Knut Peters would have thought and said, if he had seen the present Hymn-book of the Church of Sweden!

Knut Peters' articles in the periodical Svenskt gudstjänstliv dealt not only with the Breviary music but also with the Mass, e g the Introit, the Preface and the Creed. The fact that the Mass books of the Church of Sweden represent Gregorian music in an unusually pure form is partly due to the efforts of Knut Peters and Arthur Adell.